

Miként hirdeti az író a nagy Májust az egész világnak?
Hangos szóval, lángoló betűkkel, szíve vérével.

Így hirdetve biztosan eljut a világ minden részébe a szabad, vörös Május. Úgy tiszteli ezt a májust, hogy mindenkor nagy betűvel írja!

— Fogalmazzátok meg az első versszak mondanivalóját!
Nem baj, ha a vers szavait használjátok!

A második versszakból a „világrendés hozta-hajtja a vörös Keletről a Nyugatra” gondolatot emeljük ki. A munkásosztály győzelmét forradalmi harc, világot megrázó küzdelem hozhatta meg. Nincs irgalom azokkal szemben, akik a vörös Májusnak „barrikádót” emelnek! Felperzseli őket a harc tüze!

Az alapgondolat megfogalmazása: *A vörös Május szabadságot hoz, a világ minden népének!*

5. *A költemény újraolvasztatása:*

Olvasztatás előtt felhívom a tanulók figyelmét a szépen hangsúlyozott olvasásra. Ügyeljenek arra, hogy a gondolat nem ér véget a sor végén. A versben is az írásjelek tagolják a gondolatot:

„..... világrendés hajtja
A vörös Keletről a sápadt Nyugatra.”
„Fölperzseli őket
A nagy vörös Május.”

6. *Házi feladat:* a) Olvasd el otthon a költeményt többször is, figyelj a gondolatok szép hangsúlyozására!
b) Készülj fel „A dolgozók legnagyobb ünnepe” című olvasmánnyal és a Vörös Május című verssel úgy, hogy első vendégeink nagy ünnepnek érezzék velünk együtt május elsejét.

KARÁCSONYI IMRE és MAROSVÁRI JÓZSEF

Szombathelyi Tanítóképző Intézet

Környezetismeret

4. OSZTÁLY

Az úttörő tanulságos és szép élete

Oktatási cél:

A már tanult olvasmányok és a VI. oszt. rajfoglalkozás megtekintése alapján az úttörő törvények megismertetése.

Nevelői cél:

Vágy ébresztése az úttörőélet iránt.
Önállóságra és öntevékenységre szoktatás.

Indokolt a kettős nevelési célkitűzés, mert elengedhetetlenül fontos követelmény a probléma érzelmi oldalának megragadása, a belső szükséglet ébresztése, hogy ez a megfelelő külső ingerhatásra motiváló erővé váljon. Fontos azért is, mert az önállóság, öntevékenység kibontakoztatását az ifjúsági mozgalom keretében ebben a korban kell megkezdeni.

Szemléltetés: előzetes közös és egyéni megfigyelés, nyári élmények, emlékképek, II., III., IV. osztályban már tárgyalt olvasmányokból felidézett részek, munkafüzet, az úttörő és a kisdobos élet jelvényei, az úttörő élet törvényei képekben.

Didaktikai feladatok:

- I. Az új anyag feldolgozása.
- II. Rögzítés
- III. Gyakorlás

Ezen az órán 3 didaktikai feladat keretei között oldjuk meg feladatunkat. Így vegyes-típusú órát tervezünk, de hangsúlyosan emelendő ki az óra feldolgozó jellege.

Óratípus: vegyes

Előzetes csoportos és egyéni megfigyelési szempontok a VI. osztályos rajfoglalkozáshoz:

a) Az első csoport számoljon be a játékról, a „Gazdálkodj okosan” c. társasjátékkal ismerkednek meg!

A második csoport sportélményeiről tájékoztassa társait, akik kislabda-hajítást végeznek, majd a „Csalogatót” játszik!

A harmadik csoport figyelje meg „A favágó és a vízitündér” c. bábjelenetet! Oda-haza olvassák el az „Osztokodó medvék” c. mesét, melynek bemutatásában ők is részt vesznek! Élményeiről a csoport majd beszámol az osztálynak.

b) A tanulók mondják el egyéni élményeiket, amelyek a legjobban megragadták a figyelmüket.

c) A két-három előre kijelölt tanuló figyelje meg az őrsvezetők ténykedését!

d) A faliújság felelős gyűjtsön képeket, rajzokat, írásokat, stb. az úttörők életéből.

Az előzetes megfigyelési szempontokat nagy körültekintéssel kell összeállítani. A közösség-szerveződés alapjainak lerakása, a szerveződés meggyorsítása függ tőle (Együtt figyeltük meg. Mindannyian így láttuk. Együtt vettük észre, stb.) A közös élmény nemcsak maradandóbb, mélyebb, hanem hatékonyabb is.

Gondol a megfigyelések kiosztásánál a tervezet arra, hogy azokkal is foglalkozzék, akik a 4. osztályban némi jelét adták pl. a játékok irányításában vezető-készségüknek. Ezek feladatul kapták, az ifjú vezetők tevékenységének megfigyelését, hogy vezető-készségük ezzel is fejlődjék.

VÁZLAT

Az előzetes felkészülés számonkérése.

a) Az első csoport vezetője beszámol a társasjátékról, a játék módjáról, érdekességéről, az elért eredményekről a vendéglátó úttörők magatartásáról. A beszámolót a tanulók egyéni észrevételeikkel egészítik ki.

b) A második csoport vezetője beszámol a labdahajítás eredményéről, a „Csalogató” c. csoportos játékról. A kisdobosok helyt álltak az ügyességi játékokban. Egyéni élményeikkel egészítik ki a tanulók a beszámolót.

c) A harmadik csoportból több tanuló mondja el a bábozás módját, a mese tanulságát. „Az osztokodó medvék”-ben közreműködő tanulók elmondják rögtönözött színjátásukat.

d) A tanulók felidézik azt az élményanyagot, mely egyénileg legjobban megragadta a figyelmüket.

Pl. A krónikás így örökített meg egy történetet:

Táboroztunk a Balaton partján. Laci magával hozta a horgászfelszerelést is. Egy délután eltűnt közülünk. Kerestük, de nem találtuk sehol. Hamarosan kiáltást hallottunk a nádas felől. „Nagy hal akadt a horogra!” — kiáltotta. Futott az egész raj. Örültünk Lacinak, örültünk a halnak. Valóban a horognál nem sokkal nagyobb halacska ficáncolt a zsinór végén. stb.

A kezdeményezés, hogy a csoport megfigyeléseit a nevelő vagy a csoport által kijelölt tanuló gyűjti össze (feljegyzi), növeli a megbízott felelősségvállalását, de ugyanakkor a csoport felelősségét is azért, hogy olyant bizzon meg, aki erre alkalmas, és azt megfelelő támogatásban részesítse. A megbízott (vezető) nem a maga, hanem a csoport tapasztalatait közli, jelentésében ott van valamennyi meglátása, ennek a közlésével ismételtlen előmozdítja a csoport formálódását, közösséggé válását. Érdekes szín ez a közösség alakulásában, sokszor egészen komoly összekovácsoló erőt képvisel. Természetesen nem maradhat el az egyéni beszámoló sem, hiszen a személyiség fejlesztésének fontos eszköze.

e) Célkirúzás. Beszélgessünk az úttörők életéről!

I. Az új anyag feldolgozása

a) *A meglátogatott csapatra, rajra vonatkozó tudnivalók.*

Munkafüzet 4. oldal.

A csapat neve: 4386. számú Ságvári Endre úttörőcsapat. A raj neve: Jurij Gagarin raj (VI. osztály) Az adatok önálló rögzítése a munkafüzet 4. oldalán.

b) *A meglátogatott foglalkozás előzményeinek felújítása*

Az osztály meghívót kapott: a meghívás módja, az úttörők ezen eljárásának értékelése.

Készülődött a disdobosraj: előzetes megfigyelési szempontok adása, felkészülés az ott követendő helyes viselkedésre.

c) *A rajfoglalkozás menetének felidézése, utánzó bemutatása.*

Az úttörőraj fogadja a kisdobosokat: a rajvezetők köszöntése, a tanulók barátkozása, az úttörők figyelmessége, és fegyelmezett magatartása.

Kezdődik a foglalkozás: sorakozó, bevonulás, elhelyezkedés. A két-három kijelölt tanuló előzetes megfigyelésük és az osztály vezetőjétől kapott útmutatás alapján átveszi a raj, illetve az őrsi foglalkozás irányítását.

Az őrsvezetők sorakoztatnak. A pajtások oszlopsorba állnak, a sor élén az őrsvezetővel.

Vezényszó hangzik: Kisdobosraj vigyázz! Középre nézz!

A rajvezető köszönti a kisdobosokat: A dolgozó...

A kisdobos őrsvezetők jelentenek: Rajvezető...

A raj elénekli a „Nap süt, kék az ég, zöld a pázsit...” c. dalt.

A rajvezető javaslatára az őrsök csoportonként helyet foglalnak.

Raj és őrsi induló: A kisdobosok a foglalkozásig raj és őrsi indulókat választanak.

Raj induló: „Mint a mókus...” c. dal.

Őrsi indulók: „Hivogat a kikelet...”

„Megjöttek már a...” c. dalok.

„Hivogat a tábor...”

Nélkülözhetetlen ezen foglalkozások lebonyolításánál a formások betartása. Ezek nemcsak a fegyelem erősítésének eszközei, sokkal nagyobb a jelentőségük a közösség megbízásából történő, tudatos, meggyőződésből fakadó fölé- alárendeltség kialakulása, kialakítása szempontjából.

Sorakoztat, irányít a közösség megbízásából közösséget, de felel is azért az irányításért.

A tisztviselők és munkájuk: (Lásd: A tanító munkája III. évfolyam 8. szám.)

Az úttörőcsapaton belüli tisztségek hasonlóak a kisdoboscsapatéhoz, rajokéhoz, őrsökéhoz.

Összehasonlítás:

Az úttörőraj önálló. A rajvezető tanácsot ad. A kisdobosraj törekedjen önállóságra, hallgassa meg a rajvezető útmutatásait, intézkedjen, cselekedjen öntevékenyen.

Az összehasonlításnak mindig nagy jelentősége van a nevelésben. A gyermek törekszik a fejlettebb forma elérésére, ha olyan mértékben állítják eléje, hogy követni tudja. A fejlettebb formát világosan kell bemutatni, hogy észrevegye a különbséget a régi és az új forma között, tudja, hogy a segítséget megkapja a felnőtt vezetőjétől, ha arra szüksége van az új viteléhez.

Feladatok:

(Lásd: A tanító munkája III. évfolyam 8. szám)

Őrsi krónikás: Feladatának rövid megbeszélése.

Két jól fogalmazó tanuló megbízást kap, hogy összeállítsa az úttörőrajnál végzett látogatásról az őrsi naplót. (Ezt a rajvezetőtől kapott útmutatás segítségével készítik.)

Nótafa: A tanulók kívánsága szerint arra alkalmas tanuló vezetésével 1–2 vidám úttörő dalt énekel a kisdobos raj.

Faliújságfelelős: Bemutatja a gyűjtött képeket, rajzokat, írásokat, amelyek az élményanyaggal kapcsolatosak.

(Sportoló és játszó tanulók, elbeszélés, őrsi indulók szövege, stb.)

A sokoldalú tájékozódásra nevelést szolgálja az a gondolat, hogy a faliújság számára más őrök, rajok, csoportok életéből is vesz szemléleti anyagot. Ezzel gazdagabbá teszi a VI. osztályban szerzett tapasztalatokat, szélesebbkörű megfigyelésre, megfigyelésre szoktat.

Az úttörőélet törvényei

A kisdobos életét a 6 pont szabta meg. Az úttörők nagyobbak, több a feladatuk, nagyobb a felelősségük a 6 pont is 12 pontra bővül.

Munkafüzet 5. old. (1–12. pont)

Az úttörők életét szabályozó 12 pontot összehasonlítja a kisdobosok 6 pontjával, a fejlettebbet a kevésbé fejlettel, rámutat a különbségekre, ezzel a fokozódó, nagyobb követelményre, az általános iskola 5–8. osztályaiban. Nélkülözhetetlen ennek a tudatosítása már a 4. osztályban.

(A 12 pont feldolgozását elősegíti a tanulók előzetes élményanyaga, valamint a II. III., IV. osztályokban már tárgyalt olvasmányok, élmények, a gyűjtött anyag.)

A tanulók megjelölik önállóan az ismerős, vagy kibővült 6 pontot. (1., 3., 5., 6., 7., 12.) Közben összehasonlításokat végeznek a nevelő vezetésével a 6 és 12 pont között.)

Ebben a korban már lehetséges a nagyobb távlatok bemutatása, a KISZ mozgalomig. Ez a 4. osztályos szinten csak úgy lehetséges, ha az előzményekben gyökerezik és ha élményanyagban telítetten mutatunk a kérdésekre. Ezt az anyagot a szerzett tapasztalatok (látogatás anyaga, gyűjtések) az előző osztályokban valamilyen formában feldolgozott anyag felelevenítésével tesszük a számukra megfoghatóvá.

Olvassuk fel a pontokat, melyek az úttörőélet törvényei!

1. Az úttörő hü...

Magyar Népköztársaság fogalmának megértetése.

Szemléltetés: Hazai tájak c. könyv, Népköztársaságunk címere, a címerrel ellátott zászló.

Élmény: Az úttörők tisztelgése a címeres zászló előtt.

2. Az úttörő erősíti...

A csillabérc-i találkozó" c. olvasmányok, (Olvasókönyv 64. oldal.) feleletet adnak a feltett kérdésre.

Az úttörők kapcsolata a kisdobosokkal, rajunk látogatása, egyéni élményekről beszámolás.

3. Az úttörő szüntelenül fejleszti ...

Magyar Rádió adásaiból: „Miska bácsi lemezesládája” c. rovat. Beszámoló a műsorban hallottakról. TV. iskolaműsora.

Tapasztalat: az úttörők rendszeresen olvasnak, segítik egymást a tanulásban.

4. Az úttörő ahol tud, segít.

Munkafüzet képe, egyéni beszámolók, emlékképek alapján.

Közös élmény: A három csoport beszámolójából kiemelik, hogyan segítették az úttörők a kisdobosok játék- sport- és bábversenyét.

5. Az úttörő jókedvvel ...

„Úttörőház – meseház” c. olvasmányból (Olvasókönyv 58. oldal.) A feltett kérdésekre felelnek.

6. Az úttörő mindig ...

„Számháború” c. olvasmány. (Olvasókönyv 61. oldal.) (Folymassuk a kijelölt részt.)

Egyéni élmény: Az úttörők maguk irányították a három csoport foglalkozását felnőttek bekapcsolódása nélkül. A játékokban érvényesült az ügyesség, az igazságosság.

7. Az úttörő szereti ...

Móricz Zsigmond: A nehéz négykrajcáros c. elbeszélése (II. o. olvasókönyv.) nyomán annak megértetése.

8. Az úttörő igaz, hű barát.

Oleg Kosevoj életéből c. olv. Kosevaja nyomán.

Közös élmény: Egyenrangú társként játszottak és megismerték a kisdobosokat sportban, játékban, bábozásban.

9. Az úttörő bátor és fegyelmezett.

A meglátogatott raj fegyelmezett magatartása.

Bátor cselekedetek: játék, sport, tábor, vezetés.

Udvarias magatartás: beszéd, cselekedet.

10. Az úttörő edzi ...

Részlet a próbázás követelményeiből.

Munkafüzet 5. kép.

Nyári tábor.

Természetjárás, sportverseny, játék.

11. Az úttörő szereti ...

„Ég az erdő” c. olvasmány (Olvasókönyv 56. oldal.) alapján.

Egyéni megfigyelés: Gondozott udvar, virágos kert, virágokkal díszített úttörősarok.

12. Az úttörő úgy él ...

Fogalom: Kommunista Ifjúsági Szövetség. KISZ.

Szemléltetés: KISZ-fiatalok a Hanságban, nagy építkezéseknél.

A tanító módot ad, hogy a pajtások élményeikkel, megfigyeléseikkel kiegészítsék „Az úttörőélet törvényei”-t.

Nem lehet a feladatunk, hogy a 12 pont tartalmi megtöltését adjuk, ez majd az elkövetkező évek feladata a próbák rendszerében. Itt csak arról van szó, hogy az eddigi ismereteik alapján lássák a távoli célt, vágyat ébresszünk a gyermekekben annak elérésére, észrevetessük megvalósíthatóságát, láttassuk mg a szépségét, neveljük olyanná, akik akarnak a megvalósulásért dolgozni.

II. Rögzítés

a) A munkafüzet 4. oldalának kitöltése közös munkával.

A raj és az órs névadója.

(Lásd: Új anyag feldolgozása a. pont.)

b) „Nyári tábor” c. olvasmány önálló elolvasása. (T. k. 63. oldal.)

c) A látottak alapján élményrajz.

Kislabda hajítása, számháború, bábjáték ...

A legjobb munka felkerül a faliújságra.

Az óra folyamatában többször előfordul az önálló tevékenységre nevelés. E tevékenység háttérben mindig ott van a nevelő, aki tudatosan támaszt nyújt, buzdít, irányít, segít a nehézségeken.

III. Gyakorlás

a) Sorakozó, jelentés, ének.

Raj, őrsi sorakozó. Őrsvezetők jelentése. Raj és őrsi induló.

b) Az úttörők életével kapcsolatban folyamatos anyaggyűjtés a faliújsághoz. (Tábortűz, Pajtás, Dörmögő ...)

c) Folyamatos gyűjtőmunka.

Ének, játék, sport, bélyeg, címke, hulladék.

A tanítással nem ér véget a munka. A formai képzés gyakorlása, az úttörő élettel kapcsolatos anyaggyűjtések, megfigyelések, énekek, játékok, próbák stb., mind megannyi alkalom a további serkentő tevékenységre.

NÉMETH ISTVÁN – TAKÁCS LAJOSNÉ

Szombathely, Tanítóképző Intézet

Az úttörők tanulságos és szép élete egy úttörőraj foglalkozásán való részvétel tapasztalatai alapján (előkészület a próbákra, táborozásra, sport és játék)

Az anyag feldolgozására 2 órát tervezünk, amit megelőzően a tanulók részt vesznek egy felső tagozatos úttörő rajfoglalkozáson. A két feldolgozó óra közül az egyiket elsődlegesen az elméleti vonatkozások megbeszélésére, a másikat gyakorlatokra szánjuk.

Az első feladat egy rajfoglalkozás megszervezése. Hogyan készüljön fel a tanító egy ilyen látogatásra? Hogyan kapcsolja az úttörőmozgalom tartalmi célkitűzéseit az iskolai oktató-nevelőmunkához? Mit tartson elsődlegesen szem előtt a foglalkozás anyagának kiválasztásakor?

A látogatás, s az ezt követő feldolgozó órák alapvető célja a kisdobos és az úttörő élet közti ámenet megteremtése. Az úttörők életébe való bepillantással kívánjuk felkeltetni a vágyat a mozgalmi élet iránt. Ezek a célok nagymértékben meghatározzák az előkészítést, a szervezés irányát is.

A vendéglátó úttörőraj vezetőivel részletesen meg kell beszélni a látogatás célját, a rajfoglalkozás programját, hogy az valóban tükrözze az úttörők tanulságos és szép életét, hogy az színes, ötletes, játékban és szórakozásban bővelkedő legyen. Emellett azonban azt is megérezhessék belőle a kisdobosok, hogy az úttörő élet a sok játék és szórakozás mellett már több kötelességet is jelent. Hogy az úttörők törvénye már nem 6, hanem 12 pont, s hogy próbakövetelményeik is sokkal nehezebbek, többértűbbek.

Bemutató rajfoglalkozás

A látogatás helye: egy 6. osztályos úttörőraj.

I. a) A foglalkozás formaságokkal kezdődik.